

УДК 338

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

М. Ю. Кречко

студентка 2 курсу, група ФН-21, навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент С. С. Скаковська

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті проведено аналіз особливостей розвитку агробізнесу в Україні. Виявлено проблеми в галузі та запропоновано методи їх вирішення. Оцінено вплив негативних факторів на розвиток агробізнесу, в тому числі карантинних обмежень, викликаних пандемією COVID-19.

Ключові слова: агробізнес, агропромисловий сектор України, експорт, імпорт, розвиток, іноземні інвестиції.

В статье проводится анализ особенностей развития агробизнеса в Украине. Выявлены проблемы в отрасли и предложены методы их решения. Оценено влияние негативных факторов на развитие агробизнеса, в том числе карантинных ограничений, вызванных пандемией COVID-19.

Ключевые слова: агробизнес, агропромышленный сектор Украины, экспорт, импорт, развитие, иностранные инвестиции.

The article analyzes the peculiarities of agribusiness development in Ukraine. Problems in the industry are identified and methods for solving them are proposed. The impact of negative factors on the development of agribusiness, including quarantine restrictions caused by the COVID-19 pandemic, is assessed.

Keywords: agribusiness, agro-industrial sector of Ukraine, export, import, development, foreign investments.

Аграрний сектор є однією з провідних галузей економіки України, від розвитку якої залежить конкурентоспроможність та розвиток як окремих суміжних галузей економіки, так і держави загалом. Сьогодні країна поступово перетворюється на впливового гравця світового аграрного та продовольчого ринків, посідаючи провідні місця у торгівлі зерновими та олійними культурами, експортуючи значні обсяги соняшникової олії та молочної продукції, яєць та курятини. Аграрний сектор є основним постачальником сировини для промислових підприємств, які виробляють із неї готову продукцію та реалізують споживачам. Тому агросектор економіки потребує особливої підтримки та постійного інтенсивного розвитку.

Теоретичні та практичні аспекти функціонування аграрного ринку в Україні, у т. ч. аналіз ключових тенденцій його розвитку, вивчали численні науковці та практики. Зокрема, окреслена тема посідає вагоме місце в працях І. В. Бурачек, Н. В. Волошанюк, К. М. Кірічок, А. Д. Кухарука, Н. В. Михайленко, М. М. Олашин, Т. Ю. Петрук, Д. К. Семенди, О. В. Семенди, А. К. Сьомки, О. Г. Тараріко та інших [4].

Мета статті – проаналізувати проблеми та тенденції розвитку агробізнесу в Україні, оцінити рівень значущості аграрного комплексу для економіки країни загалом та надати загальну оцінку стану агропромислового комплексу.

Динамічний національний аграрний ринок, з одного боку, є невід’ємною складовою ефективного механізму забезпечення конкурентоздатної української економіки, а з іншого – інструментом виводу України на експортні ринки інших країн і зайняття лідируючих позицій у рейтингах найсильніших постачальників агропродукції. Нарощення виробництва національним агробізнесом зумовило активне зростання попиту з боку споживачів інших країн на агропродукцію українського походження. Крім того, це сприяло зростанню зацікавленості з боку іноземних інвесторів як на українському агроринку, так і в українській економіці загалом [9].

Нині агроринок є одним із найважливіших елементів економіки загалом. Одна з причин – це здатність генерувати значну кількість валового внутрішнього продукту. Відповідно до офіційної статистики у 2020 р. аграрний бізнес забезпечив утворення 9,3% всього ВВП України (рис. 1).

Рис. 1. Частка галузей ВВП України, 2020 р., %

*Джерело: побудовано автором на основі статистичних даних Державної служби статистики України [1]

Для забезпечення постійного розвитку аграрного ринку в Україні держава розробила певні інструменти підтримки бізнесу. Найвагоміший серед них – це фінансування за рахунок видатків державного бюджету, відшкодування податків та фінансова допомога аграріям на розробку та реалізацію інноваційних проєктів у агросфері. Щороку виділяється все більше бюджетних коштів для фінансування потреб саме агроринку [4].

В агросекторі баланс ринку забезпечується за рахунок експортування надлишкової продукції за територію України (рис. 2).

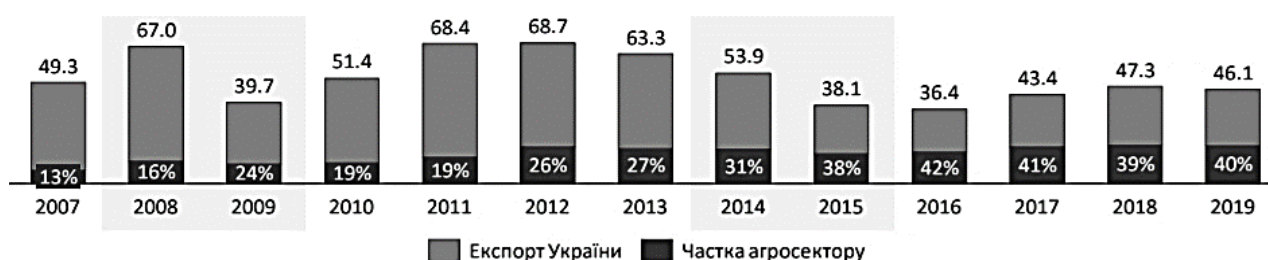

Рис. 2. Експорт України (млрд доларів США) та частка сільського господарства у експорті у 2007–2019 роках (*включає також харчову промисловість)

*Джерело: [7]

Основу українського експорту агропромислового комплексу становить рослинництво. У 2018–2019 році Україна залишалася лідером з експорту соняшникової олії та зайняла перше місце із постачання її на світовий ринок. За останні чотири роки Україна збільшила на

18% зовнішні поставки сої та посіла 11 місце у світі. За останні 10 років у 3 рази збільшилося виробництво та експорт кукурудзи (в 2018–2019 роках Україна зайняла 6 місце по виробництву і 4 місце з експорту цієї культури в світі) (рис. 3) [6].

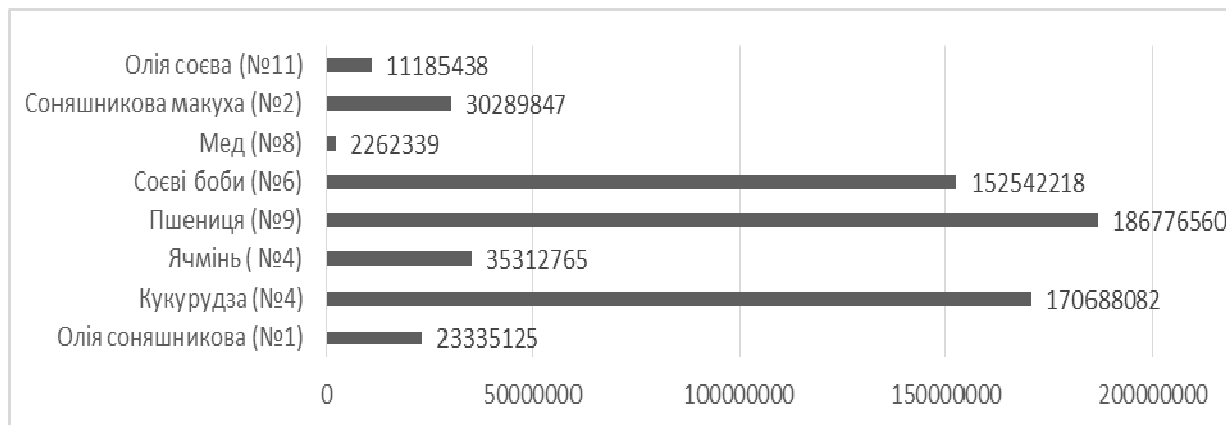

Рис. 3. Експорт з України на світовий ринок, тонн 2019 р.
(*№ – місце України у світовому експорті)

*Джерело: сформовано автором на основі [8]

Аграрний сектор економіки України є привабливим та перспективним для інвестування. Він потребує вливання коштів, оскільки є стратегічним вектором розвитку економіки, який характеризує об'єми пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення країни, формує валютні прибутки держави за рахунок експорту, визначає стан і тенденції розвитку сільських територій. За допомогою іноземних інвестицій в агросектор разом із коштами залучаються нові передові технології, підвищується конкурентоспроможність національної продукції, посилюється конкуренція на місцевих ринках, підвищується продуктивність праці, збільшується дохідна частина бюджету, створюються нові робочі місця для населення країни.

Однак, як і в будь-якій сфері економіки в аграрному секторі також існують певні проблеми, які стримують залучення іноземних інвестицій, а саме: політична нестабільність в країні; недосконалість та нестабільність законодавчої бази; сповільнене реформування економіки; високі темпи інфляції; недостатньо розвинена інфраструктура; відсутність стимулів для залучення інвестицій з боку держави [3].

Галузь сільського господарства в Україні загалом не відчула значного негативного впливу внаслідок запровадження карантинних заходів викликаних пандемією COVID-19. Передусім така ситуація пов'язана зі специфікою роботи виробництв, залучених в аграрному секторі. Переважно діяльність відповідних підприємств провадиться на відкритому повітрі, що дозволило сільськогосподарському бізнесу мінімізувати додаткові витрати для дотримання нових санітарних вимог [5].

Незважаючи на певні успіхи, аграрна галузь має низку проблем, що негативно впливають на розвиток агробізнесу в цілому: 1) обмежена платоспроможність вітчизняних споживачів зумовлює ризик надмірної залежності виробників багатьох видів сільськогосподарської та харчової продукції від експортних ринків збуту; 2) внаслідок незавершеності процесів адаптації до європейських вимог щодо якості та безпечності харчових продуктів, нестійкості торговельних відносин з державами-імпортерами конкурентні позиції вітчизняної сільськогосподарської продукції на зовнішньому ринку не є

стабільними; 3) низькі темпи техніко-технологічного оновлення сільськогосподарського виробництва у структурі собівартості виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції мають наслідком збільшення вартості невідновних природних ресурсів, зростання залежності виробництва від природно-кліматичних умов, обмеження доступу товаровиробників до фінансових ресурсів; 4) сезонний характер сільськогосподарського виробництва потребує додаткового залучення запозичених коштів у значних обсягах (понад 100 млрд гривень на рік).

Ситуація, що склалася в аграрному секторі, зумовлює ряд викликів, основними з яких є необхідність поліпшення умов ведення бізнесу, проведення якісних перетворень, спроможних забезпечити підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва на внутрішньому та зовнішньому ринку, продовольчу безпеку держави, і наближення до європейської політики у сфері сільського господарства.

На сьогодні залишаються невирішеними питання удосконалення форм і методів державної підтримки, розроблення дієвих інструментів підтримки малих виробників, сприяння у виході товаровиробників на світовий аграрний ринок [2].

Отже, аграрний сектор був і залишається стратегічною галуззю національної економіки нашої країни, адже він пов'язаний із забезпеченням продовольчої безпеки країни. На сьогодні він є також експортоорієнтованим, що характеризується переважанням експорту над імпортом.

Залучення іноземних інвестицій є одним із дієвих інструментів для розвитку сільського господарства та забезпечення його конкурентоспроможності. За умови їх обґрунтованого й раціонального використання навіть незначні надходження сприятимуть поживленню сільськогосподарського виробництва та підвищенню його ефективності.

Також необхідно наголосити, що агробізнес незначно постраждав від карантинних обмежень та економічної кризи, спричиненої пандемією COVID-19. Це означає відносну стійкість галузі до кризових явищ, адже в умовах економічної рецесії агросектор втрачає набагато менше ніж інші сектори. При проведенні якісного аналізу оцінки та аудиту як основних інструментів забезпечення довіри до українського агроринку ми отримуємо довгострокову підтримку іноземних інвесторів та партнерів в умовах економічної кризи.

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 09.09.2021).
2. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-%D1%80#Text> (дата звернення: 21.09.2021).
3. Мельник О. І., Мельник А. Г., Малиш Л. Б. Іноземне інвестування як фактор розвитку аграрного сектора України. *Інвестиції : практика та досвід*. 2019. № 2. С. 32–37.
4. Назарова К. О., Гордополов В. Ю., Куляша Н. Ю., Куляша О. Ю. Розвиток агробізнесу в Україні: аналіз, оцінка та аудит. *Бізнес Інформ*. 2020. № 9. С. 136–146. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-9-136-146> (дата звернення: 09.09.2021).
5. Наслідки епідемії COVID-19 та карантинних заходів для провідних секторів економіки України. Дослідження за результатами глибинних інтерв'ю з власниками та топ-менеджерами українських компаній. Київ-Харків : Видавець О. А. Мірошніченко, 2020. 188 с. URL: https://cpd.com.ua/ukr-eng%20covid-19_economics_ukraine.pdf (дата звернення: 09.09.2021).
6. *Підприємництво в аграрній сфері: глобальні виклики та ефективний менеджмент* : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (12–13 лютого 2020 р.): у 2 ч. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. Ч. 1. 544 с. URL: <http://www.management-znu.in.ua/?p=1842> (дата звернення: 09.09.2021).
7. Програма стимулювання економіки для подолання наслідків епідемії COVID-19 «Економічне відновлення». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zatverdiz-z-doopracuyvannyam-programu-stimulyvannya-ekonomiki-dlya-podolannya-naslidkiv-epidemiyi-covid-19> (дата звернення: 09.09.2021).
8. Сільське господарство України. URL: <https://dlf.ua/ua/silске-gospodarstvo-v-ukrayini/> (дата звернення: 09.09.2021).
9. Україна увійшла в ТОП-3 найбільших постачальників агропродукції до ЄС. URL: <https://superagronom.com/news/9868-ukrayina-uviyshla-v-top-3-naybilshih-postachalnikov-agroproduktiyi-do-yes> (дата звернення: 09.09.2021).